

Maria Świątkiewicz-Mośny

Uniwersytet Jagielloński

Katarzyna Kowalczevska-Grabowska

Uniwersytet Śląski w Katowicach

**Występowanie raka szyjki macicy
u mieszkank Tychów –
rozpoznanie problemu oraz opinii
na temat działań profilaktycznych
podejmowanych w społeczności lokalnej
(perspektywa socjopedagogiczna)**

Wprowadzenie

Proponowana przez Byung-Chul Hana diagnoza współczesności, która pokazuje przejście od społeczeństwa dyscypliny do społeczeństwa osiągnięć, koncentruje się wokół podmiotowości i samoodповідzialności społecznych aktorów. „Społeczeństwo współczesne nie jest już Foucaultowskim społeczeństwem dyscyplinarnym złożonym ze szpitali, z domów dla obłąkanych, więzień, koszar i fabryk. Jego miejsce już od dłuższego czasu zajmuje inne – społeczeństwo klubów fitness, biurowców, banków, lotnisk, centrów handlowych i laboratoriów genetycznych”¹. Dodać można, że społeczeństwo tworzone przez „menedżerów samych siebie”² to społeczeństwo programów profilaktycznych zogniskowane wokół idei „lepiej zapobiegać niż leczyć”. Działania profilaktyczne, szczepionki, badania przesiewowe, promowanie aktywności fizycznej i zbilansowanej diety powoduje, że liczby, które opisują zapadalność na

¹ B.-Ch. Han: *Społeczeństwo zmęczenia*. Przeł. M. Sutowski. „Krytyka Polityczna” 2017. <http://krytykapolityczna.pl/swiat/spoleczenstwo-zmeczania/> [2.03.2017].

² Ibidem.

niektóre choroby lub ich wyleczalność, rysują obraz coraz bardziej optymistyczny. Szczepionki praktycznie wyeliminowały takie choroby jak polio, dyfteryt, odra czy gruźlica. Dzieje się tak też w przypadku raka szyjki macicy. W krajach rozwiniętych obserwujemy spadek liczby zachorowań na raka szyjki macicy i spadek liczby spowodowanych nim zgonów. Również w długoterminowych prognozach mówi się o utrzymującej się tendencji spadkowej. Jest to wynikiem działań profilaktycznych – skringingu cytologicznego, który pozwala na wczesną diagnozę i leczenie stanów przedrakowych – oraz szczepień przeciwko HPV.

„Menedżerowie samych siebie” są zobligowani do dbania o swoje zdrowie. W prezentowanym artykule rozpoznaniu poddaje się sposób realizacji tego zobowiązania. Realizowane badania dotyczą raka szyjki macicy – ten nowotwór jest drugą (po raku sutka) przyczyną zachorowalności na choroby nowotworowe w Polsce³; jeżeli rak szyjki macicy zostanie wykryty we wczesnym stadium choroby (*ca in situ*), może zostać wyleczony. W Polsce zachorowalność na raka szyjki macicy wynosi około 16 osób na 100 tys. mieszkańców, podczas gdy na przykład na Malcie, w Finlandii czy na Cyprze współczynnik ten wynosi poniżej 5 (dane WHO)⁴. Badania⁵ dowiodły, że główną przyczyną rozwoju raka szyjki macicy jest zakażenie genitalnymi typami wirusa brodawczaka ludzkiego HPV (*Human Papillomavirus*), który występuje przejściowo u około 50% osób aktywnych seksualnie. Do tej pory zidentyfikowano około 100 typów HPV, przy czym największy związek z rakiem szyjki macicy wykazują typy HPV16 i HPV18, mniejszy natomiast – HPV6 i HPV11⁶. Profilaktyka pierwszorzędowa raka szyjki macicy może być realizowana poprzez minimalizowanie ryzyka infekcji wirusem brodawczaka ludzkiego HPV oraz stosowanie szczepionek przeciwko HPV. Dostępne są dwie szczepionki: dwuwalentna (Cervarix) oraz czterowalentna (Silgard/Gardasil). Według WHO, znaczące efekty szczepień będą widoczne po upływie 30 lat⁷; istotny spadek

³ B. Woynarowska: *Wczesne zapobieganie rakowi szyjki macicy*. W: *Biomedyczne podstawy kształcenia i wychowania*. Red. B. Woynarowska et al. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2010, s. 296.

⁴ WHO Guidance Note. *Comprehensive Cervical Cancer Prevention and Control: a Healthier Future for Girls and Women*. WHO 2013. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/78128/3/9789241505147_eng.pdf?ua=1 [22.10.2017].

⁵ B. Woynarowska: *Wczesne zapobieganie rakowi szyjki macicy...*, s. 296.

⁶ Ibidem.

⁷ Rekomendacje Polskiego Towarzystwa Ginekologicznego dotyczące szczepienia przeciwko zakażeniom HPV. <https://www.ptgin.pl/index.php/content/download/9506/140542/file/Szczepienie%20przeciwko%20zaka%C5%BCeniom%20HPV.pdf> [6.03.2017].

liczby przypadków brodawek narządów płciowych obserwuje się w populacji australijskiej objętej szczepieniami szczepionką czterowalentną⁸.

Szczepienia przeciwko HPV są zalecane przez WHO; ze środków publicznych są finansowane w 29 krajach⁹. Optymistyczne dane dotyczące stosowania szczepionek skłaniają niektóre samorządy w Polsce do finansowania programów bezpłatnych szczepień. Miastem, w którym szczepionki przeciwko HPV są finansowane, jednym z 17 w województwie śląskim¹⁰, są Tychy.

Metodologia badań

W Tychach akcje bezpłatnych szczepień przeciwko HPV (aktualnie ruszyła kolejna edycja bezpłatnych szczepień) podejmowane są od 6 lat w Przychodni nr 4. Ten czas jest wystarczający, by zgromadzić dane z jednej strony na temat powszechności szczepień, a z drugiej – dotyczące stosunku do nich, przyczyn odmowy szczepienia oraz motywacji do podejmowania działań profilaktycznych. W odniesieniu do celu Strategii Walki z Rakiem 2015–2024: Zapobieganie nowotworom o pochodzeniu infekcyjnym, w tym działania 12.2 (zgromadzenie danych na temat dziewczynek zaszczepionych przeciwko HPV w Polsce w ramach programów samorządowych), którego realizacja pozwoli wypracować rekomendacje dla realizacji działania 12.1 (rozpowszechnienie szczepień przeciwko nowotworom pochodzenia infekcyjnego) – sformułowano następujące problemy badawcze:

1. Jaka jest zachorowalność i umieralność na raka szyjki macicy w województwie śląskim, ze szczególnym uwzględnieniem Tychów?
2. Jaka jest skala przeprowadzonych szczepień przeciwko HPV wśród dziewczynek od momentu wprowadzenia przez władze samorządowe bezpłatnych szczepień na terenie miasta Tychy?
 - W których latach odsetek zaszczepionych przeciwko HPV dziewczynek jest najwyższy, a w których najniższy w odniesieniu do populacji uprawnionej do szczepień w danym roku?
 - W jakich ośrodkach zdrowia realizowano szczepienia w kolejnych latach i w jaki sposób dokonywano wyboru szczepień?
 - W jaki sposób ośrodki zdrowia kontaktowały się z potencjalnymi uczestnikami szczepień?

⁸ Ibidem.

⁹ B. Woynarowska: *Wczesne zapobieganie rakowi szyjki macicy...*, s. 297.

¹⁰ Lista samorządów zaangażowanych w programy profilaktyki raka szyjki macicy. <http://hpv.pl/profilaktyka-pierwotna/lista-samorzadow-ktore-teraz-szczepia/> [6.03.2017].

- Jakiego zastosowano sposoby rejestracji pacjentów do programu?
- W jaki sposób prowadzono statystyki uczestników programów?
- 3. Jakiego inicjatywy zostały podjęte w celu rozpropagowania oferty bezpłatnych szczepień przeciwko HPV na terenie miasta Tychy?
 - Jakiego inicjatywy podejmuje samorząd w celu rozpropagowania szczepień przeciwko HPV wśród dziewczynek?
 - Jakiego inicjatywy podejmują organizacje pozarządowe w celu rozpropagowania szczepień przeciwko HPV wśród dziewczynki?
- 4. Jaka jest wiedza na temat nowotworów pochodzenia infekcyjnego, a w szczególności raka szyjki macicy, wśród mieszkańców Tychów?
 - Jaka jest wiedza na temat profilaktyki raka szyjki macicy?
 - Jaka jest wiedza na temat leczenia raka szyjki macicy?
 - Jakiego działania podejmują mieszkańcy Tychów w zakresie szczepień przeciwko HPV?

Odpowiedzi na postawione pytania badawcze uzyskano dzięki zastosowaniu dwóch technik badawczych: analizy dokumentów zastanych oraz ankiety internetowej.

Organizacja badań

Badania realizowane były od lutego do maja 2017 roku w Tychach (cały projekt badawczo-edukacyjny przypadał na okres od stycznia do czerwca 2017 roku). Na badania składały się następujące procedury:

1. Zebranie i analiza danych zastanych dotyczących profilaktyki raka szyjki macicy, zachorowalności oraz umieralności z powodu raka szyjki macicy (Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, Wydział Zdrowia – Oddział Analiz i Statystyki Medycznej. Zespół do spraw Chorobowości Hospitalizowanej; Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Urzędu Miasta w Tychach; Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Tychach).
2. Badania ilościowe prowadzone wśród rodziców uczniów tyskich szkół (ankieta internetowa) w okresie marzec-kwiecień 2017 roku. Kwestionariusz ankiety zawierał 30 pytań z kafeterią zamkniętą (jedno- lub wielokrotnego wyboru), otwartą oraz metryczkę obejmującą takie zmienne demograficzne, jak: wiek, płeć, wykształcenie, liczba dzieci, wiek córek oraz miejsce zameldowania. Ankieta skierowana była do rodziców uczniów wszystkich tyskich szkół drogą elektroniczną (Librus, E-dziennik, poczta elektroniczna) za pośrednictwem Miejskiego Centrum Oświaty w Tychach. Kwestionariusz ankiety został wypełniony przez 182 osoby (173 kobiety oraz 9 mężczyzn, którzy stanowili 4,9% ogółu badanych). Struktura wykształcenia badanych prezentuje się następująco:

- wykształcenie wyższe: 119 respondentów (65,4% ogółu badanych);
- wykształcenie średnie: 51 respondentów (28% ogółu badanych);
- wykształcenie zawodowe: 9 respondentów (4,9% ogółu badanych);
- wykształcenie podstawowe: 3 respondentów (1,6% ogółu badanych).

Spośród respondentów 167 osób deklaroowało miejsce zameldowania w Tychach, co stanowiło 91,8% ogółu badanych. Pozostałych 8,2% respondentów to osoby zameldowane poza Tychami (15 osób).

Badania mają zatem charakter eksploracyjny i nie można ich traktować jako reprezentacyjnych dla całości populacji (rodziców uczniów tyskich szkół).

Wyniki badań

Zachorowalność i umieralność na raka szyjki macicy w województwie śląskim, ze szczególnym uwzględnieniem Tychów

W Tychach zachorowalność na raka szyjki macicy oraz umieralność z tego powodu jest niższa niż wskaźniki statystyczne dla całego województwa śląskiego. Z danych uzyskanych z Oddziału Analiz i Statystyki

Tabela 1

Zachorowania na nowotwory złośliwe szyjki macicy w województwie śląskim i w Tychach w latach 2005–2013

Lata	Liczba chorych (liczby bezwzględne)		Liczba chorych na 100 tysięcy mieszkańców*	
	województwo śląskie	Tychy	województwo śląskie	Tychy
2005	403	8	16,6	11,9
2006	417	6	17,2	8,9
2007	432	11	17,9	16,4
2008	361	10	15,0	15,0
2009	388	4	16,1	6,0
2010	368	10	15,3	15,0
2011	366	5	15,3	7,5
2012	345	7	14,4	10,5
2013	381	4	16,0	6,0

* Współczynniki obliczono dla ludności w wieku 20 lat i więcej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centrum Onkologii (Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie) oraz Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach (Wydział Zdrowia, Oddział Analiz i Statystyki Medycznej. Zespół do spraw Chorobowości Hospitalizowanej)

Medycznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach wynika, że w latach 2005–2013 wartość współczynników zachorowalności liczona na 100 tysięcy mieszkańców Tychów wahała się od 6,0 (w latach 2009 i 2013) do 16,4 w roku 2007 w porównaniu z danymi uzyskanymi dla całego województwa śląskiego, które plasowały się od 14,4 (rok 2012) do 17,9 (rok 2007) w przeliczeniu na 100 tysięcy mieszkańców (zob. tabela 1).

Dane z tabeli 1 ujmują nowe zachorowania w skali roku. Oznacza to, że w latach 2005–2013 co roku u od 4 do 11 kobiet diagnozowano raka szyjki macicy. Uzupełnieniem tych danych jest liczba hospitalizacji mieszkanek Tychów z powodu raka szyjki macicy według grup wiekowych w szpitalach województwa śląskiego w porównaniu z danymi dla całego województwa (tabela 2).

Tabela 2

Hospitalizacje kobiet zamieszkających w Tychach i w województwie śląskim z powodu rozpoznania zasadniczego: nowotwór złośliwy szyjki macicy (C53), według grup wiekowych w szpitalach województwa śląskiego w latach 2005–2015

Lata	Ogółem		Grupy wiekowe									
			20–34 lat		35–44 lat		45–54 lat		55–64 lat		65 lat i więcej	
	woje- wództwo śląskie	Tychy	woje- wództwo śląskie	Tychy	woje- wództwo śląskie	Tychy	woje- wództwo śląskie	Tychy	woje- wództwo śląskie	Tychy	woje- wództwo śląskie	Tychy
2005	1 483	32	64	0	238	2	548	21	314	3	319	6
2006	1 336	16	85	1	226	1	402	9	299	1	324	4
2007	1 460	32	66	0	186	2	435	14	434	7	339	9
2008	1 020	28	40	0	161	9	308	1	278	15	233	3
2009	661	12	46	0	101	3	216	4	143	2	155	3
2010	690	18	26	0	96	1	237	4	186	6	145	7
2011	610	10	22	1	77	0	167	1	194	5	150	3
2012	560	12	29	3	103	4	130	1	159	3	139	1
2013	607	8	26	0	110	3	127	4	194	1	150	0
2014	505	4	18	0	90	0	120	1	146	2	131	1
2015	548	17	24	0	93	2	106	5	163	6	162	4

Źródło: Komputerowy system „Karta Statystyczna”, Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, Wydział Zdrowia, Oddział Analiz i Statystyki Medycznej. Zespół do spraw Chorobowości Hospitalizowanej

Szczegółowa analiza danych pozwala dostrzec, że największa zachorowalność przypada na okres między 45. a 54. rokiem życia. W latach 2005–2015 łącznie 65 mieszkanek Tychów zostało poddanych hospi-

talizacji z powodu nowotworu złośliwego szyjki macicy. Powyżej 55. roku życia hospitalizowanych przypadków było 92 (w tym 41 w grupie kobiet powyżej 65. roku życia). W analizowanym okresie łącznie 189 tyszanek zostało poddanych hospitalizacji w szpitalach województwa śląskiego.

Umieralność z powodu raka szyjki macicy w województwie śląskim w latach 2005–2013 (to ostatnie dostępne dane) wyniosła łącznie 2 175 przypadków (tabela 3). W tym okresie w Tychach zmarły 42 osoby.

Tabela 3

Zgony na nowotwór złośliwy szyjki macicy w województwie śląskim i w Tychach w latach 2005–2013

Lata	Liczba zgonów (liczby bezwzględne)		Liczba zgonów na 100 tysięcy mieszkańców*	
	województwo śląskie	Tychy	województwo śląskie	Tychy
2005	251	3	10,3	4,4
2006	235	9	9,7	13,4
2007	275	5	11,4	7,4
2008	222	6	9,2	9,0
2009	219	4	9,1	6,0
2010	254	6	10,6	9,0
2011	234	2	9,8	3,0
2012	244	6	10,2	9,0
2013	241	1	10,1	1,5
Łącznie	2 175	42		

* Współczynniki obliczono dla ludności 20 lat i więcej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centrum Onkologii (Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie) oraz Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach (Wydział Zdrowia, Oddział Analiz i Statystyki Medycznej. Zespół do spraw Chorobowości Hospitalizowanej)

Najwyższe wartości współczynników zgonów w całym województwie na 100 tysięcy mieszkańców przypadają w latach 2005, 2007, 2010, 2012, 2013 (liczba zgonów na 100 tysięcy mieszkańców powyżej 10), a najniższy (9,1) w roku 2009. Wartości współczynników dla Tychów są zdecydowanie niższe, za wyjątkiem 2006 roku, w którym wartość współczynnika wyniosła 13,4. W 2013 roku współczynnik wyniósł jedynie 1,5 (tabela 3).

**Skala przeprowadzonych szczepień
przeciwko HPV wśród dziewczynek
od momentu wprowadzenia przez władze samorządowe
bezpłatnych szczepień na terenie miasta Tychy**

Uzupełnieniem danych dotyczących zachorowalności i umieralności z powodu nowotworu szyjki macicy są dane na temat prowadzonych działań profilaktycznych. W tabeli 4 zaprezentowano zestawienie przeprowadzonych w latach 2007-2015 szczepień w skali kraju oraz w województwie śląskim, natomiast w tabeli 5 przedstawiono liczbę szczepień na tle grupy uprawnionych do szczepienia, co obrazuje skuteczność oddziaływań profilaktycznych podejmowanych w Tychach przez organizacje pozarządowe, Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Urzędu Miasta i Przychodnię nr 4.

Tabela 4

Liczba szczepionych przeciwko brodawczakowi ludzkiemu (HPV) w Polsce oraz w województwie śląskim¹¹

Lata	Wiek osoby szczepionej				Razem	
	0-19 lat		20 lat i więcej			
	Polska	województwo śląskie	Polska	województwo śląskie	Polska	województwo śląskie
2007	2 909	232	2 785	271	5 694	503
2008	9 173	739	4 690	400	13 863	1 139
2009	24 933	1 204	5 816	490	30 749	1 694
2010	24 231	1 106	2 907	188	27 138	1 294
2011	20 185	1 333	2 801	214	22 986	1 547
2012	21 229	2 084	2 579	216	23 808	2 300
2013	19 036	1 787	1 726	154	20 762	1 941
2014	24 461	2 564	1 846	182	26 307	2 746
2015	30 511	3 906	2 180	276	32 691	4 182

Źródło: Opracowanie własne na podstawie biuletynu Państwowego Zakładu Higieny „Szczepienia ochronne w Polsce” – Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, Wydział Zdrowia, Oddział Analiz i Statystyki Medycznej. Zespół do spraw Chorobowości Hospitalizowanej

Tychy są jednym z 17 miast w województwie śląskim, które oferują program bezpłatnych szczepień przeciwko HPV. Program działa od

¹¹ W tabeli uwzględniono osoby, które w roku sprawozdawczym otrzymały dawkę szczepionki zamykającą cykl szczepienia pierwotnego, podstawowego lub stanowiącą którąś z kolejnych dawek przypominających.

2010 roku i skierowany jest do 12-letnich dziewczynek. Szczepienia realizowane są w Przychodni Nr 4 Sp. z o.o. (aleja Niepodległości 45, Tychy). Według danych z Przychodni nr 4 oraz Wydziału Spraw Społecznych i Zdrowia Urzędu Miasta w Tychach, mniej niż połowa dziewczynek, które kwalifikują się do programu, jest szczepiona. Liczba zaszczepionych (także w ujęciu procentowym) spada (tabela 5).

Tabela 5

Skala przeprowadzonych w Tychach w latach 2010–2016 szczepień w grupie 12-letnich uczennic w odniesieniu do populacji uprawnionej do szczepień w danym roku

Lata	Liczba uprawnionych	Liczba zaszczepionych	Procent zaszczepionych w populacji uprawnionych do szczepienia
2010	514	272	52,91
2011	478	292	61,08
2012	920	324	35,21
2013	530	305	57,54
2015*	1 042	565	54,22
2016	498	155	31,12
Ł ą c z n i e	3 982	1 913	

* Podwójny rocznik.

Źródło: Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Urzędu Miasta Tychy.

W Tychach w ramach działań profilaktycznych cyklicznie realizowany jest program profilaktyki raka szyjki macicy i zakażeń HPV *Wybierz życie – pierwszy krok*, którego adresatami są uczniowie klas I szkół ponadgimnazjalnych oraz rodzice i opiekunowie tych uczniów. Głównym pomysłodawcą programu jest Fundacja MSD dla Zdrowia Kobiet, która wraz z Sekcją Oświaty Zdrowotnej Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Tychach realizuje program od 2010 roku. Celem programu jest podniesienie poziomu wiedzy na temat zagrożeń wynikających z zakażenia HPV oraz podejmowanych działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania nowotworowi szyjki macicy, a także kształtowanie świadomości zdrowotnej młodzieży w zakresie profilaktyki pierwszorzędowej i drugorzędowej raka szyjki macicy. Ważnym elementem podejmowanych działań jest również motywowanie młodych ludzi do podejmowania roli liderów edukacji zdrowotnej, którzy wpływają na zachowania zdrowotne swoich rodziców i opiekunów poprzez między innymi zachęcanie ich do brania udziału w badaniach

profilaktycznych (na przykład badaniach cytologicznych). W założeniu program może być realizowany w ramach Szkolnego Programu Profilaktyki oraz w trakcie lekcji przedmiotowych, takich jak biologia, wychowanie do życia w rodzinie, godzina wychowawcza, przez przeszkolonych pedagogów, pielęgniarki środowiska nauczania i wychowania, nauczycieli przedmiotowych bądź przez inne osoby wskazane przez dyrektora placówki. Fundacja MSD dla Zdrowia Kobiet przeprowadza szkolenia oraz udostępnia prowadzącym potrzebne materiały. Dane statystyczne obrazujące zakres szkoleń prowadzonych przez Fundację w poszczególnych latach przedstawiono w tabeli 6.

Tabela 6

Liczba uczestniczących w programie *Wybierz życie – pierwszy krok* uczniów tyskich szkół oraz rodziców/opiekunów tych uczniów (2010/2011–2015/2016)

Nazwa szkoły	Rok szkolny							
	2010/2011		2012/2013		2014/2015		2015/2016	
	U	R	U	R	U	R	U	R
Zespół Szkół nr 7	123	50	85	30	100	50	103	50
II Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Integracyjnymi im. C.K. Norwida	160	160	–	–	–	–	–	–
Zespół Szkół nr 1	–	–	–	–	60	74	370	–
I Liceum Ogólnokształcące im. L. Kruczkowskiego	–	–	–	–	128	32	139	32
Zespół Szkół nr 6	–	–	–	–	–	–	64	–
Ł ą c z n i e	283	210	85	30	288	156	676	82

Objaśnienia: R – rodzice/opiekunowie; U – uczniowie.

Źródło: Powiatowa Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Tychach

Od 2010 do 2017 roku łącznie w programie wzięło udział 1 332 uczniów szkół ponadpodstawowych z terenu Tychów oraz 478 rodziców lub opiekunów. Program jest nadal kontynuowany i aktualnie realizowany na terenie 4 tyskich szkół.

Inicjatywy podjęte w celu rozpropagowania oferty bezpłatnych szczepień przeciwko HPV na terenie miasta Tychy

Jak wspomniano, szczepieniami w ramach prowadzonej z inicjatywy Urzędu Miasta Tychy akcja bezpłatnych szczepień przeciwko HPV (zob. tabela 5) nie jest objęta cała uprawniona do nich populacja. Największy odsetek zaszczepionych w stosunku do uprawnionych odnotowano w 2011 roku. W tym czasie 3 dawki szczepień przyjęło ponad 61% uprawnionych (zob. tabela 5). Od momentu rozpoczęcia akcji tylko 48% uprawnionych do szczepień zostało zaszczepionych, mimo że w celu rozpropagowania szczepień przeciwko HPV wśród dziewczynek samorząd wysyła do nich imienne zaproszenia. Przeprowadzono również kampanie oraz publikowano informacje na temat szczepień ochronnych na stronach internetowych oraz w materiałach prasowych.

Od 2011 roku program szczepień przeciwko HPV wśród dziewczynek 12-letnich realizuje Przychodnia Nr 4 Sp. z o.o. (aleja Niepodległości 45, Tychy). W pierwszym roku działania programu (2010) jego realizatorem było Centrum Medyczne Paprocany Sp. z o.o. (ul. Sikorskiego 101, Tychy). Z danych uzyskanych od aktualnego realizatora programu wynika, że informacja dotycząca udziału w programie przekazywana była przede wszystkim na spotkaniach z rodzicami dziewczynek w szkołach. Przez wszystkie lata organizowane były wykłady dla rodziców dziewczynek objętych programem prowadzone przez lekarzy specjalistów: ginekologów, pediatrów lub lekarzy rodzinnych. Wychowawcy klas przekazywali dziewczętom zaproszenia na spotkania oraz materiały edukacyjne, niestety frekwencja na spotkaniach edukacyjnych z roku na rok spada, co prawdopodobnie przekłada się na liczbę ostatecznie wykonanych szczepień. W pierwszych latach w działaniach edukacyjnych brało udział około 60% rodziców, natomiast w roku 2016 jedynie około 10%¹², co miało znaczące przełożenie na udział w programie około 31% zaszczepionego rocznika 2004 (zob. tabela 5). Edukacja dziewczynek odbywała się w szkołach na lekcjach wychowawczych, prowadzona była przez pielęgniarki – początkowo przez pielęgniarki szkolne, później przez położne. Kontakt z potencjalnymi uczestnikami programu miał miejsce podczas spotkań, potem – po pierwszej dawce szczepionki – z rodzicami kontaktowano się telefonicznie. Podczas pierwszej wizyty w punkcie szczepień rodzice wypełniają ankietę zdrowia dziecka oraz podpisują zgodę na udział w programie oraz zgodę na szczepienie, następnie dziecko jest kwalifikowane do szczepienia przez lekarza pediatrę. Dokumenty z pełnymi danymi dziecka i rodziców pozostają

¹² Dane pochodzą z Przychodni nr 4 Sp. z o.o. w Tychach.

w przychodni i są archiwizowane przez okres 20 lat. Od początku realizacji programu Przychodnia nr 4 szczepi uczestniczki szczepionką Silgard (szczepionka czterowalentna). W corocznych sprawozdaniach przekazywanych do Urzędu Miasta w Tychach Przychodnia nr 4 zwraca uwagę na konieczność szczepienia także chłopców.

Zgromadzone dane dotyczące programu szczepień przeciwko wirusowi HPV pokazują wyraźnie spadek zainteresowania tą formą profilaktyki. Przyczyn może być wiele i częściowo zostały one zwerbalizowane w trakcie wywiadów jakościowych z rodzicami dziewczynek, które w 2017 roku mogły zostać beneficjentkami programu¹³. Podczas przeprowadzonych badań nie zidentyfikowano żadnych inicjatyw oddolnych sprzyjających rozpowszechnianiu bezpłatnych szczepień.

Wiedza mieszkańców Tychów na temat nowotworów pochodzenia infekcyjnego, w szczególności raka szyjki macicy

Wiedza na temat chorób nowotworowych w społeczeństwie jest stosunkowo duża, jednak niepogłębiona. Rak powszechnie kojarzony jest ze śmiercią, z umieraniem, bólem. Nowotwory są wstydliwą chorobą, szczególnie nowotwory intymnych części ciała. Jako społeczeństwo oswoiliśmy się z rakiem piersi, ale rak jąder czy właśnie szyjki macicy, jajników nadal budzi zakłopotanie. W realizowanych badaniach zapytano respondentów o to, czy wiedzą, w jaki sposób chronić się przed rakiem szyjki macicy, jak leczy się raka szyjki macicy, oraz o to, czy mają wyobrażenie na temat tego, jak częste są zachorowania na raka szyjki macicy u mieszkanki Tychów.

Pytanie o najskuteczniejsze sposoby leczenia raka szyjki macicy było trudne ze względu na to, że leczenie jest spersonalizowane, uzależnione od wielu czynników, które w pytaniu nie były podane. Chodziło jednak o to, aby zrekonstruować sposób myślenia o leczeniu raka szyjki macicy, najbardziej popularne skojarzenia w tym obszarze. Połowa respondentów uznała operację i chemioterapię za skuteczne sposoby leczenia. Jedna trzecia respondentów przyznała się do braku wiedzy na temat leczenia tego nowotworu. Zapytano również respondentów, czy wiedzą, jak zapobiegać nowotworowi szyjki macicy. Blisko 3/4 badanych stwierdziło, że ma wiedzę o zapobieganiu tej chorobie. Zapytani o profilaktykę raka szyjki macicy respondenci wskazali na

¹³ W ramach całego projektu przeprowadzono również badania jakościowe oraz analizę dyskursu w prasie lokalnej na temat profilaktyki raka szyjki macicy i programu bezpłatnych szczepień.

cytologię, regularne wizyty u ginekologa oraz szczepienia profilaktyczne. Sugeruje to wysoki poziom wiedzy na temat profilaktyki raka szyjki macicy. Tylko 4 osoby wskazały witaminę C jako sposób zapobiegania nowotworom – taki wynik w kontekście intensywnego epatowania pomysłami Jerzego Zięby i Ukrytych Terapii jest bardzo niski, co świadczy o krytycznym odbiorze przekazów medialnych.

Połowa respondentów (blisko 48%) prawidłowo podała wskaźnik umieralności na raka szyjki macicy (do 10 przypadków na 100 tysięcy mieszkańców). Pozostałe odpowiedzi kształtowały się następująco: 30,8% uważało, że umieralność dotyczy 20 przypadków na 100 tysięcy mieszkańców, a blisko 22% uznało, że dochodzi do 30 przypadków.

Odpowiedzi na pytania sprawdzające wiedzę o częstości zachorowań na raka szyjki macicy kształtowały się nieco inaczej. Spośród badanych 30,2% wybrało odpowiedź prawidłową – do 20 przypadków na 100 tysięcy mieszkańców. Największy odsetek badanych za prawidłową uznał odpowiedź „do 40 przypadków na 100 tysięcy”, natomiast ponad 26% uważa, że zachorowania dotyczą około 60 przypadków na 100 tysięcy mieszkańców Tychów.

Respondentów zapytano również, czy w ich najbliższym otoczeniu ktoś choruje na raka szyjki macicy. Aż 89% respondentów wskazało, że nie zna nikogo, kto choruje. Natomiast 7,7% deklaruje, że wśród ich znajomych są osoby, które chorują na raka szyjki macicy, a 3,8% (7 odpowiedzi) przyznaje, że z tą chorobą walczą osoby z bliskiej rodziny.

Wiedza na temat profilaktyki i leczenia raka szyjki macicy jest stosunkowo duża. W badaniach nie sprawdzano, czy przekłada się to na codzienne praktyki respondentów. Wydaje się jednak, że wiedza nie jest tym elementem, który przyczyniałby się do rezygnacji ze szczepień przeciwko HPV – 65% badanych rodziców wie, że w Tychach jest bezpłatny program szczepień; 35% nie słyszało o tym programie. Mimo prowadzenia programu od wielu lat wyniki badań ankietowych pokazują, że nie wszyscy o nim słyszeli. Jest to wyraźny komunikat dla władz miasta oraz instytucji prowadzących program, że jego rozpragowanie nie jest wystarczające. Tyszące biorący udział w badaniu ankietowym uważają, że samorząd powinien finansować ten program – 88,3% respondentów popiera finansowanie przez samorząd programu szczepień przeciwko wirusowi HPV w Tychach, 5% jest przeciwnych, a 6,7% nie ma zdania na ten temat, co pokazuje, że mieszkańcy nie są do niego sceptycznie nastawieni.

Realizowany program nie jest też kwestionowany przez organy nadzorcze Urzędu Miasta Tychy¹⁴. Z opinii Prezesa Agencji Oceny Tech-

¹⁴ *Opinia Prezesa Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji nr 28/2017 z dnia 21 lutego 2017 r. o projekcie programu polityki zdrowotnej pn. „Program za-*

nologii Medycznych i Taryfikacji (nr 28/2017) wynika, że realizowany w Tychach program szczepień przeciwko HPV stanowi uzupełnienie obecnie dostępnych świadczeń gwarantowanych w zakresie zapobiegania zakażeniom HPV i związanym z tym chorobom. Z opinii wynika, że program został przygotowany w sposób poprawny i staranny, a poszczególne elementy programu nie budzą zastrzeżeń i zostały opracowane w sposób prawidłowy. Sformułowane cele programowe oraz mierniki efektywności pozostają z sobą w spójności. Dobór populacji oraz zaplanowane interwencje zostały określone zgodnie z wytycznymi. Również monitorowanie, ewaluacja i budżet w odczuciu autora dokumentu nie budzą zastrzeżeń.

Kolejne pytania ankiety sprawdzały wiedzę operacyjną na temat programu. Ponad połowa respondentów (56%) poprawnie wskazała odpowiedź, że dziewczynki można zaszczepić tylko w konkretnej przychodni; 22% przyznało, że nie wie, gdzie można korzystać z programu. Podobny odsetek (21,2%) wskazał, że możliwość zaszczepienia jest w każdej tyskiej przychodni.

Ponad połowa respondentów przyznała, że nie wie, jaka jest procedura szczepień w Tychach, natomiast 30% wskazało poprawną odpowiedź, że szczepienie jest przeprowadzane w 3 dawkach po uprzednim umówieniu terminów. Pokazuje to niedostatki w zakresie wiedzy badanych. Podejmowanie decyzji o szczepieniu dziecka powinno być poprzedzone uzyskaniem rzetelnej wiedzy na temat szczepień. Braki wiedzy na ten temat mogą być jedną z przyczyn odmowy szczepień. Działania edukacyjne w tym zakresie są kwestią kluczową.

Podobne wyniki otrzymano w przypadku odpowiedzi na pytanie, kto może być beneficjentem programu – 25% respondentów twierdzi, że nie ma wiedzy na ten temat, ponad połowa poprawnie wskazuje odpowiedź: że beneficjentami programu mogą być wszystkie dziewczynki w określonym wieku, które kwalifikują się do szczepień.

Respondenci zostali też zapytani o to, jak oceniają kampanię promocyjną na temat szczepień przeciwko HPV. Oceny nie były dobre. Ponad połowa respondentów wybrała możliwość opisanego swoich doświadczeń (odpowiedź „inne”) – 14 respondentów opisało swoje opinie, w których sformułowali negatywne oceny:

informacje są niekompletne.

pobiegania czynnikom ryzyka raka szyjki macicy – szczepienia przeciw HPV dla dziewcząt 12-letnich w mieście Tychy”. Agencja Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji. <http://www.aotm.gov.pl/www/wp-content/uploads/opz/2017/OP-028-2017.pdf> [21.06.2017], s. 1.

nie są przedstawione dokładnie skutki uboczne, a jedynie każda szczepionka jest wychwalana, ile ona dobrodziejstwa czyni. Dodatkowo dzieci są źle kwalifikowane do szczepień.

Jako manipulacje i robienie rodzicom wody z mózgu!!!

Źle. Za mało info o skutkach ubocznych.

Nie zostałam jeszcze poinformowana.

Nie dostałam informacji rok temu, a obecnie tak, ale córka się nie kwalifikuje, bo jest z rocznika 2004.

Pisano też krótkie oceny: *źle i bardzo źle*. Spośród respondentów 16% (20 osób) ma córkę urodzoną w 2005 roku – 80% z nich planuje ją zaszczepić. Znaczy to, że tylko 20% respondentów podjęło decyzję o niezszczeniu córki przeciwko wirusowi HPV. Pozytywna motywacja dotyczy wiary w to, że szczepionka jest skuteczną formą profilaktyki. Osoby (4), które deklarują, że nie zaszczepią córki, wskazują na to, że szczepionka jest szkodliwa (1 osoba), że nie mają wiedzy na temat programu (1 osoba), nie zastanawiały się nad tym (1 osoba) albo że istnieją inne powody podjęcia takiej decyzji (1 osoba – w tym przypadku powody są dość rozbudowane i wskazują na dużą refleksyjność i wiedzę osoby, która taką decyzję podjęła i potrafiła ją uzasadnić):

- *Szczepionka pozwala wyeliminować zaledwie dwie-trzy przyczyny raka szyjki macicy, a jest ich dużo więcej (przynajmniej 100),*
- *nie ma długoterminowych badań skutków ubocznych szczepionki, gdyż jest stosunkowo niedawno dopuszczona do obiegu i nie było jeszcze takiej możliwości;*
- *rak szyjki macicy rozwija się bardzo wolno (ok. 7 lat), cytologia raz w roku pozwala na wykrycie ewentualnych zmian na tyle wcześnie, że nowotwór będzie można leczyć;*
- *wobec powyższego skutki uboczne szczepionki przewyższają jej ewentualne korzyści.*

Ponieważ zdecydowana większość respondentów nie ma córki urodzonej w 2005, zapytano również o ich plany wobec córek młodszych. Rodzice dziewczynek urodzonych po 2005 roku są zdecydowani zaszczepić je w przyszłości – 42,6% uważa, że będzie szczepiło córkę nawet wtedy, kiedy trzeba będzie za szczepionki zapłacić.

Respondenci zapytani o umotywowanie decyzji o szczepieniu córek odpowiadają, że opiera się ona na przekonaniu o skuteczności szcze-

pionki (uważa tak 71,1% respondentów) lub przypuszczeniu, że może być ona skuteczną profilaktyką (26,6% zaszczepiłoby córkę na wszelki wypadek, gdyby okazało się, że szczepionka jest skuteczna). W grupie badanych mających córki urodzone po 2005 roku 16 osób twierdzi, że nie planuje szczepień przeciwko HPV przede wszystkim z powodu powikłań, które mogą wystąpić po szczepieniach. Jedna z osób pisze nawet:

Najnowsze badania pokazują, że szczepionki te wręcz wywołują nowotwory. W innych krajach się je wycofuje... a Polska jak zwykle – ciemno-gród.

Wnioski z badań

Tychy, studwudziestotysięczne miasto w województwie śląskim, charakteryzuje wskaźnik zachorowalności i umieralności na raka szyjki macicy niższy od wskaźnika dla całego regionu. Nie można wiązać tego z prowadzonym programem szczepień, gdyż działa on zbyt krótko. Istotny wydaje się jednak fakt, że miasto zdecydowało się finansować program szczepień, co daje duże możliwości działań profilaktycznych i profilaktyczno-edukacyjnych. Prowadzone badania pokazują, że potencjał programu nie jest do końca wykorzystywany. Konsekwencją tego jest niewielki procent szczepień w grupie docelowej.

Stosunkowo duży odsetek rodziców uczniów tyskich szkół, jak dowiodły badania, ma wiedzę na temat profilaktyki raka szyjki macicy, nie wszyscy jednak mają wiedzę o realizowanym w mieście programie. Brak wiedzy operacyjnej jest tym czynnikiem, który powoduje zaniechanie szczepień.

Respondenci są zadowoleni z faktu, że miasto finansuje szczepionki przeciwko HPV, oraz uważają, że powinno to robić. W większości są zwolennikami szczepień profilaktycznych. Niewielki odsetek osób, które prezentują poglądy przeciwne, wydaje się zdecydowanie bardziej refleksyjny. Stanowisko kilku antyszczepionkowców zostało zwerbalizowane.

„Menedżerowie samych siebie”, obywatele współczesności są zobowiązani do dbania o własne zdrowie. Analiza odbioru programu szczepionek przeciwko HPV w Tychach może budzić wątpliwość co do skutecznego zarządzania przez mieszkańców miasta zdrowiem swoim i swoich dzieci.

Podsumowanie

Nawet najbardziej rozbudowane projekty zwalczania chorób nowotworowych nie będą skuteczne, jeżeli obywatele nie będą korzystać z badań przesiewowych czy dostępnej profilaktyki. W prowadzonych badaniach nawiązano do celu 12. Strategii Walki z Rakiem 2015–2024: Zapobieganie nowotworom o pochodzeniu infekcyjnym¹⁵, a prowadzone eksploracje badawcze skoncentrowane były na szczepieniu przeciw HPV; szczepienie to zostało wpisane do Programu Szczepień Ochronnych (zalecane, niefinansowane). Wokół szczepionek narosły jednak liczne kontrowersje. Nie wszyscy uważają za wiarygodne stwierdzenia dotyczące skuteczności szczepionek i przyjmują stanowisko oparte na argumentach ze sfery medycyny alternatywnej bądź odwołują się do ideologicznych przesłanek. Przeprowadzone badania miały zatem za zadanie sprawdzenie, w jaki sposób są postrzegane szczepionki przeciw HPV. Wiedza o tym ma pozwolić na opracowanie programów edukacyjnych, których celem mogłoby być „zwiększenie świadomości społeczeństwa [...] na temat ryzyka i skutków zarażenia wirusem HPV”¹⁶. Kluczowe w tym zakresie wydaje się inicjowanie w społeczności lokalnej wszelkich działań zwiększających dostęp do wiedzy – chodzi nie tylko o udział wybranych grup (rodziców i dzieci objętych programem bezpłatnych szczepień) w specjalnie zorganizowanych prelekcjach, lecz także o objęcie działaniami profilaktycznymi szerszej grupy odbiorców i w większym stopniu rozpowszechnienie rzetelnych informacji na temat wirusa HPV i raka szyjki macicy (na przykład utworzenie specjalnego portalu, w którym te informacje będą dostępne).

Istotne wydaje się również tworzenie inicjatyw oddolnych w większym wymiarze niż czyniono to dotychczas. Partycypacja społeczna, rozumiana jako uczestnictwo, winna mieć miejsce w chwili wystąpienia wspólnych, zbieżnych interesów¹⁷ członków społeczności, a w przypadku kwestii związanych z ochroną zdrowia niewątpliwie mamy do czynienia z dbałością o wspólne dobro wszystkich mieszkańców. Wyznacznikiem partycypacji społecznej może być stopień tworzenia różnych form samoorganizacji społecznej. W celu organizacji działań samopomocowych pierwszym krokiem winno być zaktywizowanie społeczności lokalnej. Zbigniew Wierzbicki termin ten określa jako „spontaniczną, a zarazem intencjonalną działalność ludzi zamieszku-

¹⁵ *Strategia Walki z Rakiem 2015–2024*. http://walkazrakiem.pl/sites/default/files/library/files/startegia_walki_z_rakiem_2016_final.pdf [6.03.2017], s. 58.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ A. Radziejewicz-Winnicki: *Pedagogika społeczna*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2008, s. 378.

jących określony obszar wydzielonej przestrzeni (wieś, miasteczko, dzielnicę), a także cały region, której celem jest zaspokojenie potrzeb w zakresie tworzenia nowych struktur oraz przyswajania nowych postaw i umiejętności”¹⁸. Jak pokazują przeprowadzone badania, w Tychach brakuje inicjatyw oddolnych obejmujących profilaktykę raka szyjki macicy oraz szerzenie wiedzy na temat skuteczności szczepionek, a to dzięki nim społeczność lokalna miasta miałaby szansę poszerzyć swoją wiedzę i zyskać umiejętności w zakresie przeciwdziałania rakowi szyjki macicy, a także zadbać o pomnażanie potencjału zdrowotnego.

Bibliografia

- H a n B.-Ch.: *Społeczeństwo zmęczenia*. Przeł. M. S u t o w s k i. „Krytyka Polityczna” 2017. <http://krytykapolityczna.pl/swiat/spoleczenstwo-zmeczenia/> [2.03.2017].
- Lista samorządów zaangażowanych w programy profilaktyki raka szyjki macicy. <http://hpv.pl/profilaktyka-pierwotna/lista-samorzadow-ktore-teraz-szczepia/> [6.03.2017].
- Opinia Prezesa Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji nr 28/2017 z dnia 21 lutego 2017 r. o projekcie programu polityki zdrowotnej pn. „Program zapobiegania czynnikom ryzyka raka szyjki macicy – szczepienia przeciw HPV dla dziewcząt 12-letnich w mieście Tychy”. Agencja Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji. <http://www.aotm.gov.pl/www/wp-content/uploads/opz/2017/OP-028-2017.pdf> [21.06.2017].
- R a d z i e w i c z - W i n n i c k i A.: *Pedagogika społeczna*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, 2008.
- R a d z i e w i c z - W i n n i c k i A.: *Społeczeństwo w trakcie zmiany. Rozważania z zakresu pedagogiki społecznej i socjologii transformacji*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2005.
- Rekomendacje Polskiego Towarzystwa Ginekologicznego dotyczące szczepienia przeciwko zakażeniom HPV. <https://www.ptgin.pl/index.php/content/download/9506/140542/file/Szczepienie%20przeciwko%20zaka%C5%BCeniom%20HPV.pdf> [6.03.2017].
- Strategia Walki z Rakiem 2015–2024. http://walkazrakiem.pl/sites/default/files/library/files/startegia_walki_z_rakiem_2016_final.pdf [6.03.2017].

¹⁸ Cyt. za: A. Radziejwicz-Winnicki: *Społeczeństwo w trakcie zmiany. Rozważania z zakresu pedagogiki społecznej i socjologii transformacji*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2005, s. 106.

WHO Guidance Note. *Comprehensive Cervical Cancer Prevention and Control: a Healthier Future for Girls and Women*. WHO 2013. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/78128/3/9789241505147_eng.pdf?ua=1 [22.10.2017].

W o y n a r o w s k a B.: *Wczesne zapobieganie rakowi szyjki macicy*. W: *Biomedyczne podstawy kształcenia i wychowania*. Red. B. W o y n a r o w s k a et al. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2010.

Maria Świątkiewicz-Mośny, Katarzyna Kowalczevska-Grabowska

Cervical Carcinoma Among the Residents of Tychy – Problem Identification and Opinion Research Related to Preventive Actions Undertaken in the Local Community (a Socio-Educational Perspective)

Summary: Research in the field of social pedagogy should cover comprehensive issues taking a multidisciplinary perspective. It is especially important for an interdisciplinary approach to problem identification, exploration and solving where practical aspects have become socially significant. Therefore, the research in diagnosing the residents of Tychy with certain health problems, focusing on the incidence of cervical carcinoma and related mortality, was supplemented with the residents' views on the municipal preventive program and was carried out in line with the current socio-educational tasks in relation to people (provision of normal human development), environment (which defines human development and the functioning of communities), values (which condition the processes of transformation of man and his habitat), and social actions (which lead to modifications and improvements in human environment). The research was carried out as a part of another research and education project, entitled *Prevention of Cervical Carcinoma, or How it is Done in Tychy. An Analysis of Knowledge Sources and the Views on HPV Vaccines*, which was funded with a grant by the Polish Cancer League Foundation. The research results presented here make just a part of the project carried out between January and June 2017. The conclusions presented may contribute to practical efforts in increasing the potential for health in local communities.

Key words: cervical cancer, HPV, prevention

Maria Świątkiewicz-Mośny, Katarzyna Kowalczevska-Grabowska

Der Gebärmutterhalskrebs bei den Tychy Einwohnerinnen

(Auftreten des Gebärmutterhalskrebses bei Tychy

(Tichau) Einwohnerinnen) –

Diagnose des Problems und der prophylaktischen Maßnahmen

in lokaler Gemeinschaft (soziopädagogische Perspektive)

Zusammenfassung: Die Forschungen auf dem Gebiet der Sozialpädagogik sollten weitreichende und übergreifende Themen /Fragestellungen umfassen. Es ist wichtig im Hinblick auf interdisziplinäre Erkenntnis und Lösung von Problemen, deren praktischer Ausmaß gesellschaftlich immer wichtiger wird. Unter Rücksichtnahme auf aktuelle Aufgaben der Sozialpädagogik gegenüber: dem Menschen (Sorge um dessen richtige Entwicklung), der Umwelt (die menschliche Entwicklung und die Aktivität der Gemeinschaft bestimmt), den Werten (die den Umwandlungsprozess des Menschen und dessen Lebensumwelt bedingen), sozialen Maßnahmen (die zur Modifizierung und Verbesserung der Umwelt führen) wurden Erhebungen zum Diagnostizieren von gesundheitlichen Problemen der Einwohnerinnen der Stadt Tychy (dt.: Tichau) im Bereich der Morbidität und Sterblichkeit wegen des Gebärmutterhalskrebses angestellt. Ein zusätzliches Ziel war, die Meinungen der Tychy Einwohner (Einwohnerinnen) in Bezug auf die in der Stadt eingeleiteten Prophylaxe-Maßnahmen kennenzulernen. Die Erhebungen erfolgten im Rahmen des vom Zuschuss der Polnischen Krebsbekämpfungsliga finanzierten Forschungsprojektes „Die Prophylaxe gegen den Gebärmutterhalskrebs, d.h. wie man das macht in Tychy. Analyse von Wissensquellen und Meinungen zu HPV-Impfstoffen“. Die in vorliegender Abhandlung präsentierten Forschungsergebnisse stellen lediglich einen Teil des vom Januar bis zum Juni 2017 durchgeführten Projektes dar; hoffentlich werden die hier formulierten Schlussfolgerungen zu praktischen Maßnahmen zwecks Vergrößerung des Gesundheitspotenzials lokaler Gemeinschaften beitragen.

Schlüsselwörter: Gebärmutterhalskrebs, HPV, Prophylaxe